

BETONNE JEUGD

Geeft dakloze jongeren een stem

Beleidsaanbevelingen

ZONDER EIND STRAAT

netwerk
tegen
armoede

Inhoudsopgave

Voorwoord	1.
Betonne Jeugd vzw	2.
Wat hebben we geleerd?	3.
Bevindingen en beleidsaanbevelingen:	6.
• Veiligheid	6.
• Hulp- en dienstverlening	8.
• Welzijn en gezondheid	10.
• Netwerk	12.
• Werk en opleiding	13.
• Inkomen	14.
• Woonmarkt	15.

Voorwoord

Beschrijving

Betonne Jeugd, een thuisbasis voor maatschappelijk kwetsbare jongeren, zag de vorige jaren heel wat dakloze jongeren over de vloer komen. Er werd besloten om meer in te zetten op deze doelgroep met het burgerbegrotingsproject *'Betonne Jeugd geeft dakloze jongeren een stem'*. Een jaar lang zochten we actief naar dakloze jongeren. We vonden ze in hun leefwereld, en leerden hen Betonne Jeugd kennen.

We boden ondersteuning, warmte, maar wat we vooral deden was **LUISTEREN**. Geen dak boven je hoofd, sofasurfen, leven in onzekerheid, geen toekomstperspectief, overlevingsstrategieën, vicieuze cirkels, ...

Samen met hen ontrafelden we deze problematiek en zochten we naar

MOGELIJKE STRUCTURELE OPLOSSINGEN

Betonne Jeugd bereikte met haar project *'Betonne Jeugd geeft dakloze jongeren een stem'* een twintigtal dakloze jongeren. Deze jongeren bevinden zich een in preciaire situatie. Tijdens de vele gesprekken, zowel individueel als in groep kwamen allerlei problemen naar boven. Betonne Jeugd capteerde deze signalen en formuleerde, samen met de jongeren beleidsvoorstellen. De thema's die het meest naar voren kwamen, zijn:

- Veiligheid
- Hulp en dienstverlening
- Welzijn en gezondheid
- Netwerk
- Werk
- Inkomen
- Woonmarkt

Wat willen we bereiken?

Een hedendaagse aanpak rond de opvang van jonge daklozen. Een aanbod op maat van de jongere en de samenleving.

Betonne Jeugd vzw

Betonne Jeugd is een werking voor jongeren die geen aansluiting vinden in het reguliere jeugdwerk, met een stevige focus op armoede. Betonne Jeugd bestaat ondertussen al 15 jaar.

Wij creëren een gezinssfeer voor jongeren tussen 10 en 30 jaar, kortom een thuisbasis.

We koken 3 maal per week, we hangen, lachen, doen de afwas, amuseren ons en maken af en toe ruzie net zoals in een echt gezin.

De jongeren voelen zich goed in dit warme nest, kunnen er zichzelf zijn. Vanuit deze vertrouwensband komen problemen naar boven (bv. Werkloosheid, pesten, onderdak...).

Wij zorgen voor leuke, gezellige momenten in een vertrouwde sfeer waar deze jongeren zich wel thuis voelen, maar vooral waar ze elkaar kunnen steunen.

Het motto van Betonne Jeugd is dan ook 'Jongeren helpen jongeren'!

Vriendschap en hulpverlening hand in hand!

Wat hebben we geleerd?

1. Een valluik onder mijn voeten

Jongeren die in armoede opgroeien hebben weinig speling om hun leven te ..kunnen leiden. Er moet weinig misgaan of ze belanden in dakloosheid. Geen werk vinden, relatiebreuk, verliefd worden op de verkeerde, niet weten waar je recht op hebt...

2. Op wie kan ik rekenen?

Deze jongeren hebben door hun jeugd in armoede geen sterk netwerk kunnen opbouwen. Heel vaak kampt hun netwerk ook met diezelfde problemen. Dit maakt dat als er iets misgaat dat de jongeren bijna niemand hebben die hun kan opvangen of ondersteuning bieden.

3. Verstoppertje in de maatschappij

Deze jongeren zijn heel onzichtbaar, ze willen niet de stempel van dakloze. Vaak leven ze geïsoleerd van de maatschappij en voelen zich eenzaam en in de steek gelaten.

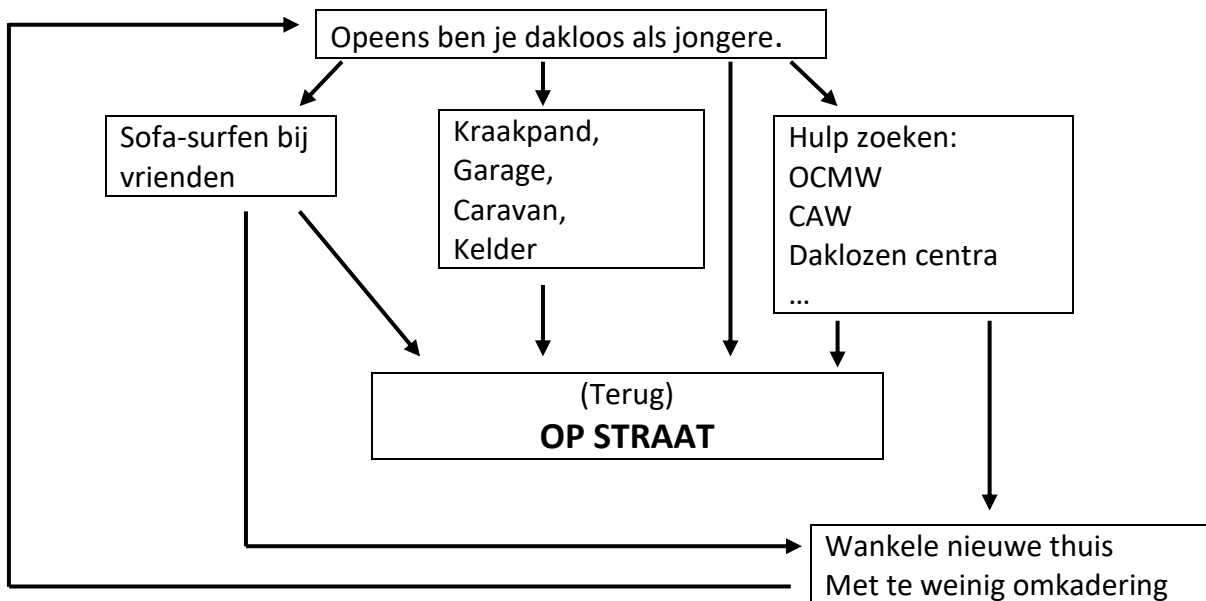
4. Een schoentje dat wringt

Jongeren die dakloos worden krijgen vaak de stempel van dakloze, maar krijgen niet de kans om jongeren te zijn. De hulpverlening die er is, is op maat van volwassene dakloze, er zijn weinig instanties die op maat werken van jongeren die dakloos worden. Dit leidt tot frustraties bij de jongeren, enkelen haken hierdoor helemaal af.

5. Wat niet weet, DEERT!

Jongeren die dakloos worden, weten niet waar ze recht op hebben, waar ze terecht kunnen of hoe ze alles in orde kunnen krijgen. Dit maakt dat het veel langer duurt voor ze hun leven terug op de rails krijgen.

6. Een vicieuze cirkel

7. Kop vol zorgen

Dakloos zijn, je willen verstoppen van de maatschappij, je nergens thuis voelen, geen uitweg zien uit je situatie... Dit weegt zeer zwaar door bij jongeren die dakloos zijn. Het is een situatie die niet lang draagbaar is. Na zes maand zijn de meeste jongeren gekraakt en geloven ze niet meer in de toekomst, ze zoeken alleen manieren om de dag te kunnen overleven. Jongeren hebben alleen oudere dakloze volwassenen als voorbeeldfiguren om te overleven. Vaak volgen ze hun voorbeeld en vluchten ze weg in drank en drugs.

8. Overleven' aan de onderkant van de maatschappij

Het is een strijd om te overleven, zeker als je papieren niet in orde geraken, je hebt geen inkomen en je wilt zeker niet bedelen. Veel jongeren beginnen met stelen en dealen om te kunnen overleven. Dit heeft als gevolg dat ze er een strafblad krijgen en nog minder kansen hebben om uit hun situatie te geraken.

9. Op mijn ritme

Dakloze jongeren willen hun situatie verbeteren, alleen duurt het een tijd voordat ze alle ervaringen hebben verwerkt. Er wordt veel verwacht, dat ze een appartement kunnen vinden, dat ze actief op zoek gaan naar werk of opleiding, dat ze kennis hebben om hun administratie in orde te maken... De jongeren krijgen de tijd niet om terug aan te passen aan de maatschappij, hun wonden te laten helen en zien dat ze evenwaardig zijn.

10. Jong geleerd...

Jonge daklozen hebben meestal een niet geslaagde schoolcarrière achter de rug. Deze jongeren hebben niet de nodige vaardigheden geleerd die je nodig hebt om je administratie in orde te maken. Ze kennen de juiste taal niet, begrijpen de papieren niet, hebben het moeilijk met de deadlines om de papieren in orde te maken.

Bevindingen en beleidsaanbevelingen

Hieronder beschrijven we kort enkele bevindingen met betrekking tot deze thema's en formuleren we beleidsvoorstellen.

• VEILIGHEID

Onze bevindingen:

- Er zijn onvoldoende veilige verblijfplaatsen voor dakloze jongeren. Jongeren die dakloos worden vinden het moeilijk om te overleven binnen het bestaande aanbod voor daklozen. De confrontatie met oudere daklozen tast hun toekomstbeeld sterk aan en hun geloof ooit uit deze situatie te geraken.
- De jongeren krijgen geen rust., Ze moeten constant op hun spullen waken, maar ook over hun eigen veiligheid en dit 24u op 24, 7 dagen op 7!! Vrouwen voelen dit nog harder als jongens. Alle jongeren geven aan hoe zwaar dat dit is. Dakloze jongeren geven aan dat dit vooral problematisch is in de opvang, waar ze geen eigen kamer hebben.
- 24u/24 is krakend: dezelfde mensen, dezelfde geldproblemen (schaars en stelen), drugs, drank en fysieke veiligheid.
- Soms worden er misdaden gepleegd om naar de gevangenis te kunnen, dit biedt hun meer stabiliteit en comfort.
- De jongeren hebben veel last van de politie. Ze worden weggejaagd op openbare plaatsen; en worden geviseerd door een rugzak vol spullen!
- Om te kunnen overleven gaan ze op zoek naar andere mogelijkheden. Hierbij proberen ze hun dakloze periode te overbruggen door bij vrienden of kennissen te slapen. Dit heet sofasurfen. Hun zeer klein en fragiele netwerk wordt hierbij meer en meer onder druk gezet waarbij ze steeds verder en creatiever op zoek moeten gaan naar een zetel om op te slapen.
- Sofa surfen is een loterij, je moet maar geluk hebben bij wie je terecht komt. Het is een zeer fragiele en kwetsbare situatie die weinig kans heeft op lukken. Ook voor de sofa-gever (uitkering, sociale woningmaatschappijen,)
- Expertise van Betonne Jeugd, bereikt mensen die anders niet bereikt worden
- Een getuigenis van een jongeren:

Onze beleidsvoorstellen:

- **In afwachting van een structurele totaal aanpak van dakloosheid moet in elke gemeente voldoende laagdrempelige en acute nachtopvang voor handen zijn, oók buiten de winterperiode. Er moet voldoende geïnvesteerd worden in dagopvang.**
- **De opvang moet rekening houden met noden van mensen die heel sterk kunnen verschillen (kinderen, jongeren, man/vrouw, verslavingsproblemen of niet...) en moet waardig zijn (hygiëne, privacy...) -Begeleiding en hulpverlening moeten steeds beschikbaar zijn, maar moeten vrijwillig zijn en niet voorwaardelijk.**
- **Met betrekking tot noodopvang hebben verschillende overheden hebben een verantwoordelijkheid. Wij vragen duidelijke afspraken tussen de federale overheid, de gewesten en gemeenschappen en de lokale overheden over wie welke kosten op zich neemt. Elk van hen moet ook financieel een deel van de verantwoordelijkheid opnemen**
- **Opvang in kamers voor 1 à 2 personen**

- **HULP- EN DIENSTVERLENING**

Onze bevindingen:

- Gebrek aan vertrouwen naar hulpverleningsinstanties.
- Mensen worden als nummer behandeld, hierdoor worden de ervaringen, gevoelens en verhalen van de jongere onzichtbaar.
- Er is te weinig informatie en begeleiding. Jongeren weten niet welke rechten ze hebben, maar moeten wel aan alle verplichtingen voldoen, anders krijgen ze een sanctie of schorsing.
- Dikwijls ontbreekt hulpverlening.
- Beslissingen over je eigen leven worden door anderen genomen, vaak door mensen die geen idee hebben over hoe het leven van een (dakloze) jongere er uitziet.
- Zij die reeds gekend zijn bij politie door bijvoorbeeld dakloosheid worden vaak geïnterviewd door politie, zelfs nadat ze uit de dakloosheid geraakt zijn. Ze zijn onzichtbaar voor de maatschappij, maar uitgelicht door ordediensten. Het oeverloos geloop tussen verschillende diensten zorgt enkel voor meer frustratie en uitval.
- De eerste 6 maanden zijn cruciaal, hoe verder de jongere in een neerwaartse spiraal terechtkomt, hoe moeilijker zij te bereiken zijn. Hun energie raakt weg.
- Er ontbreekt nazorg als de jongeren uit de psychiatrie, instelling, gevangenis, komen.

Onze beleidsvoorstellen:

- **De hulpverlening is het best op vraag en maat van de jongeren en het ontbreken van dwang is hier ook heel belangrijk. Het is belangrijk dat de jongere mee beslissingsrecht krijgt over zijn of haar hulverleningstraject.**
- **De jongeren zouden zoveel mogelijk rechten automatisch toegekend moeten krijgen en tevens zo volledig mogelijk geïnformeerd worden.**
- **In de hulp- en dienstverlening moet rechtentoekenning centraal staan.**
- **Daarnaast werken hulpverleners het best outreachend en proactief op vraag, op maat en op het ritme van de jongeren.**
- **De hulpverlener richt zich het best op de noden van de persoon en niet op de randvoorwaarden.**
- **De jongeren mee regie geven over eigen hulpverlening. D.w.z. ondersteunen en ruimte geven om eigen keuzes maken.**
- **Jongeren die een instelling, psychiatrie of gevangenis verlaten moeten ook een kwalitatieve begeleiding krijgen die hen voorbereidt op hun terugkeer in de 'buitenwereld'. Er moet daarbij prioritair aandacht gaan naar hun recht op wonen en hun inkomenssituatie. Ook in de nazorg moet dit een vast aandachtspunt zijn.**
- **De basishouding van de hulpverlener is het best: vriendelijk, vertrouwelijk en eerlijk.**
- **Wij pleiten voor een gratis overlevingspakket: gratis internet, wegwijs sociale kaart, belwaarde om diensten te bellen.**
- **Meer inzetten van laagdrempelige en goedkope psychologische hulp op laagdrempelige plaatsen.**
- **De verschillende niveaus (Vlaams, lokaal) dienen elk hun deel van de verantwoordelijkheid op te nemen.**

• WELZIJN EN GEZONDHEID

Onze bevindingen:

- Hoe langer jongeren blootgesteld zijn aan de dakloze wereld, hoe zwaarder het voor hen wordt. Dit leidt tot meer psychologische problemen (Depressies, psychoses,)
- Er zijn te weinig beschikbare plaatsen, dit geeft onzekerheid en stress!
- Na zes maanden zonder zicht op verbetering, en zonder perspectief verliezen ze hun hoop.
- Ze kampen met veel psychologische problemen maar er is te weinig psychische ondersteuning.
- Jongeren voelen zich slecht voelen over hun situatie (schaamte en stigmatisering). Hierdoor neem je afstand van mensen. Ze raken helemaal sociaal geïsoleerd. Hierdoor worden ze eenzaamheid en creëren ze een minderwaardigheidsgevoel.
- Hoe langer jongeren aan deze wereld blootgesteld zijn, hoe minder dat ze geloven eruit te geraken. Ze hebben hun netwerk verloren, maar ook hun geloof in eigen kunnen.
- Jongeren die dakloos worden vinden het moeilijk om te overleven binnen het bestaande aanbod voor daklozen. De confrontatie met oudere daklozen tast hun toekomstbeeld sterk aan en hun geloof ooit uit deze situatie te geraken. Om te kunnen overleven gaan ze op zoek naar andere mogelijkheden. Hierbij proberen ze hun dakloze periode te overbruggen door bij vrienden of kennissen te slapen. Hun zeer klein en fragiele netwerk wordt hierbij meer en meer onder druk gezet waarbij ze steeds verder en creatiever op zoek moeten gaan naar een zetel om op te slapen.
- Frustraties ten opzichte van de maatschappij, geen geloof dat ze er nog hun plaats in zullen kunnen vinden.
- Binnen het dakloze circuit heersen andere sociaal omgangsregels dan in de maatschappij. De jongere moet zich zo snel mogelijk aanpassen aan deze nieuwe regels en normen van met elkaar omgaan. Deze sluiten echter niet aan bij de sociaal omgangsnormen binnen de maatschappij. Het aangeleerd gedrag om te overleven wordt vaak een reden waarom ze afgerekend worden bij verschillende diensten. Hier worden de krachten van deze jongeren niet gezien, dit leidt tot frustraties ten opzichte van de maatschappij en bemoeilijkt het terug in de maatschappij geraken

- Wanneer er na maanden geen verandering optreedt gaan ze vaak verzeilen in een watervalproblematiek. Ze worden futloos, gedesinteresseerd en zoeken alternatieven die vaak buiten het wettelijke liggen (bv. Dealen) als tijdelijke snelle oplossing. Hun weerbaarheid (zowel fysiek als psychisch) en zelfbeeld krijgen een serieuze knauw. De tol die de combinatie van koude, nachten op straat en slechte of minimale voeding eist is desastreus.
- Vaak het eten van gisteren moeten opeten. Eten kan soms van een paar dagen ervoor zijn. Ze hebben te weinig. Te weinig of geen eten. Leidt tot eetstoornissen.
- Gezondheid en voeding. Confrontatie met drank en drugs blijft problematisch voor jongeren in de dakloze wereld.
- Meisjes belanden gemakkelijk in de prostitutie, ze zien dit als een uitweg voor hun situatie.

Onze beleidsvoorstellen:

- **Mensen hebben een vertrouwenspersoon nodig!**¹
- **Hulp- en dienstverleners (OCMW, mutualiteiten, vakbonden, sociale huisvestingsmaatschappijen...) moeten ook naar buiten komen, actief op zoek naar onder beschermde mensen. Dat kan alleen maar door meer professionals (straathoekwerkers, sociaalassistenten OCMW, opbouwwerkers) in te zetten en hen daarvoor ook te begeleiden en vormen.**
- **Meer sociale restaurants die gezonde betaalbare voeding aanbieden.**
- **Toegankelijke openbare voorzieningen voor hygiëne (toiletten, douches, wasmachines...)**
- **Rechtstreeks toegankelijke, betaalbare en laagdrempelige geestelijke gezondheidszorg bij huisarts, wijkgezondheidscentra,**

¹ Zie ook de aanbevelingen van Recht-OP: http://www.recht-op.be/images/pdf/180426_aanbevelingen-.pdf

- **NETWERK**

Onze bevindingen:

- Gebrek aan stabiele relaties met familie, de jongeren kunnen er weinig op rekenen. Of ze hebben zelf het contact verbroken, ofwel uit schaamte, ofwel uit moeilijke relaties.
- Confrontatie met drank en drugs blijft problematisch voor jongeren in de dakloze wereld.
- Er is vaak een gebrek aan stabiele netwerk
- Jongeren komen vaak in een junkie groep terecht. Het merendeel van de daklozen gebruikt drank of drugs.
- Familie en vrienden vallen vaak weg. Het zijn twee verschillende, moeilijk overbrugbare leefwerelden.
- Je leert in het daklozencircuit vaak de verkeerde vrienden kennen.
- Bij Betonne Jeugd merken wij dat door een laagdrempelig jongerenwerking aan te bieden met niet-daklozen jongeren hun netwerk duurzaam kan verbreden.

Onze beleidsvoorstellen:

- **Hulpverleners krijgen tijd, ruimte en vorming om ook oog te hebben voor het netwerk van de jongeren, uiteraard in samenspraak met de dakloze jongere zelf.**
- **Meer thuishavens zoals Betonne Jeugd waar de jongeren hun netwerk kunnen verbreden.**

- **WERK EN OPLEIDING**

Onze bevindingen:

- Veel dakloze jongeren hebben hun secundair onderwijs niet afgemaakt.
- Dakloze jongeren hebben het moeilijk bij het zoeken van een job.
- Dakloze jongeren kennen vaak niet de nodige administratie over werkloosheidsvergoeding, VDAB, vakbond...
- Vaak hebben dakloze jongeren geen diploma en dus weinig kans op de arbeidsmarkt.

Onze beleidsvoorstellen:

- **Tewerkstellingsplaatsen op maat van dakloze. Openingstijden hiervan afgesteld op de uren van de opvang, rekening houdend met het kunnen van de persoon, niet onder of boven niveau.**
- **Meer automatische toekenning van rechten omtrent werkloosheid.**
- **Meer uitleg over welke rechten en plichten die de jongere in kwestie heeft.**

• INKOMEN

Onze bevindingen:

- Jongeren hebben gebrek aan voldoende inkomen.
- Criminele daden plegen, wordt een manier om te kunnen overleven
- Veel jongeren moeten sofasurfen. Ze logeren bij een 'vriend' op een zetel, matras op de grond. Vaak komen ze in zeer fragiele en kwetsbare situaties terecht met weinig kans op slagen.
- Als het samenwonen wel lukt zijn er vaak andere problemen die de kop opsteken: het mag niet van woonmaatschappij; minder inkomen door het samenwonen,
- Vaak hebben de jongeren een leefloon of zelfs dat niet. Toch worden er verwachtingen aan hen gesteld. Ze zien zichzelf dus gedwongen tot diefstal of dealen of andere alternatieve vormen om een tijdelijk "inkomen" te hebben. Ook wanneer ze uiteindelijk wel op de huurmarkt geraken is het aanbod van woningen vaak veel te duur en vallen ze snel terug op bv. Een budgetmeter voor energie, hetgeen uiteindelijk veel duurder is. Wanneer ze co-housen daalt hun leefloon of inkomen drastisch omdat ze onterecht bekeken worden door diensten als feitelijk samenwonend en dus een veel groter risico lopen om terug in het watervalstelsel terecht te komen.

Onze beleidsvoorstellen:

- **Leeflonen en alle minimumuitkeringen moeten opgetrokken worden tot boven de Europese armoedegrens. Via aanvullende steun kan Antwerpen het verschil maken.**
- **Betaalbare en kwaliteitsvolle woningen, zowel privé als sociaal.**
- **Betaalbare nutsvoorzieningen!**
- **Individuele die kunnen aantonen dat ze geen gemeenschappelijke huishouding voeren moeten als alleenstaanden worden beschouwd**

• WOONMARKT

Onze bevindingen:

- Waarborgen OCMW worden niet snel meer aanvaard bij betaalbare woningen (conformiteitsverklaring).
- Huurprijzen zijn vaak ver boven de prijs die jongeren kunnen betalen.
- De wachtlijsten voor sociale woningen zijn veel te lang. Jongeren moeten te veel tijd wachten, dit leidt tot woonnood of dakloosheid.
- Privé huurmarkt: de prijzen zijn te duur voor jonge mensen.
- Een referentieadres bij privépersonen is zeer moeilijk en kan leiden tot een vicieuze cirkel.
- Nutsvoorzieningen, gas, elektriciteit, water, internet, brandverzekering zijn onbetaalbaar voor de laagste inkomens.
- Dakloze jongeren hebben vaak geen ervaring met koken, huishouden, administratie...
- Soms komen ze terecht bij huisjesmelkers.
- Vaak hebben de jongeren een leefloon of zelfs dat niet. Toch worden er verwachtingen aan hen gesteld. Ze zien zichzelf dus gedwongen tot diefstal of dealen of andere alternatieve vormen om een tijdelijk "inkomen" te hebben. Ook wanneer ze uiteindelijk wel op de huurmarkt geraken is het aanbod van woningen vaak veel te duur en vallen ze snel terug op bv. een budgetmeter voor energie, hetgeen uiteindelijk veel duurder is.
- Wanneer jongeren samenwonen daalt hun leefloon of inkomen drastisch omdat ze onterecht bekeken worden door diensten als feitelijk samenwonend en dus een veel groter risico lopen om terug in het watervalstelsel terecht te komen.

Onze beleidsvoorstellen:

- **De beste preventie tegen dakloosheid is een betaalbaar en kwaliteitsvol aanbod op zowel private als sociale woonmarkt.**
- **Een referentieadres zou proactief moeten worden toegekend zonder verplicht traject!**
- **Wij pleiten voor meer en verschillende soorten woonbegeleiding en behoud van inkomen van een alleenstaande.**
- **Omvormen van het statuut van samenwonende zodat elke samenwonende boven de Europese armoedegrens uitkomt**
- **Leegstaande gebouwen bewoonbaar maken en ter beschikking stellen voor diegene met de grootste nood.**
- **Terrein met caravans om grootste nood op te vangen. Deze met zitdagen van verschillende diensten.**
- **Een verdere hervorming en versterking van de huursubsidie- en huurpremiestelsels. Zo willen wij een automatische toekenning van de huurpremie na 1 jaar op de wachtlijst voor een sociale woning en willen we een loskoppeling van het recht op een premie aan de maximumhuurprijs². Woningen die niet aan de conformiteitsregels voldoen mogen principieel niet verhuurd worden. Maar, de koppeling van conformiteit aan de huurwaarborg van het OCMW (In Antwerpen) is straffen van de armen. Afschaffen van die regel.**
- **Wij pleiten voor een uitbreiding van de sociale tarieven voor gas, elektriciteit en water naar een grotere doelgroep (Bijvoorbeeld rechthebbenden op verhoogde tegemoetkoming).**

Vroege detectie dak of thuisloosheid bij jongeren om ze daarna in een housing first for youth traject te laten instappen

² Zie ook: http://www.netwerktegenarmoede.be/documents/2109-AT-huursubsidie_huurpremie.pdf